

LA REVOLTA DELS RUCS

Romi Porredon

- Un, dos, tres, quatre... fins a tretze n'he comptat!

I és que cada vegada se'n veuen més. Vet aquí que avui el ruc és l'animal de moda. La seva silueta, cada cop més entranyable, prolifera al costat de les matrícules dels cotxes com una resposta contundent a la imposició de la E i també com una alternativa al toro d'Osborne, convertit en símbol de l'espanyolitat més rància i atacat una vegada i una altra arreu dels Països Catalans.

Un símbol de resistència

L'origen de tot plegat es troba en la voluntat dels catalans d'engegar propostes reivindicatives enfront de la tendència uniformadora de l'Estat. És així com neix el debat actual entre els partidaris del ruc a les comarques gironines i els del gat als territoris de ponent. Debat que s'ha instal·lat per tot, ja que el podem trobar als foros d'internet, a nombrosos articles de premsa i cartes al director, a les terrasses dels bars... i fins i tot hi ha qui ha plantejat una votació per discernir quin dels dos logotips és el més adient a la personalitat catalana. Uns es prenen la disputa amb sentit de l'humor i uns altres s'hi enfaden, i només hi veuen aspectes negatius com la permanent divisió dels catalans, una manera de fer diners o una manipulació més.

Els promotors del ruc són uns xicots de Banyoles que, segons expliquen, es tracta d'una proposta reivindicativa que vol "lluitar contra el centralisme uniformador, expressat pels símbols com el toro o la ma-

trícula espanyola, que ens arriben en forma de degoteig constant i subtil”. A hores d’ara porten venuts més de 40.000 adhesius i tenen la intenció de fer-ne samarretes i apadrinar un *guarà català* del Berguedà, que és l’espècie autòctona. Remarquem que el ruc és un animal català en perill d’extinció i això mateix fa que s’ajusti a la situació del nostre poble. De fet, ha estat una campanya ràpida que ha tingut bona difusió i una magnífica acollida en la qual ha col·laborat fins i tot la TV. Per

altra banda, trobem els creadors del gat o *catigat*, que l’expliquen “com una forma simpàtica de crear consciència de país i reafirmar la identitat pròpia”. Els *catigat* puntualitzen que la idea és tres anys anterior a la del ruc, i remarquen que veuen el gat com un animal independent enfront de la submissió del ruc i, segons diuen, la seva icona té una relació més directa amb les sigles CAT.

Si us he de ser franca, tot i que com a ponentina hauria de prendre partit pel gat, com a ceriverina, ho faig decididament pel ruc, i intentaré de justificar-ho.

El ruc, conegut des del neolític, és un animal pacient, posseeix una gran resistència i això ha fet possible que hagi estat sempre explotat com un animal de càrrega. En el treball és discret i humil, sense afany de lluïment ni protagonisme. Tanmateix, tot i tenir un caminar irregular, té una marxa segura. Cap animal se li pot comparar pel que fa al rendiment de les seves qualitats. Vet aquí si tot plegat no s’ajusta com l’anell al dit amb el procés de la nostra història com a poble. Venim d’antic, antic és també el nostre tarannà democràtic i pactista, però tan bon punt acaba la dinastia catalana amb el Compromís de Casp (1412) -que significa

l'entronització de la castellana dels Trastàmara- el nostre desenvolupament social, polític i lingüístic ja no serà mai més normal. La sentència de Casp ja preparava la unió dels regnes d'Aragó-Catalunya i Castella (1469), unió que *de facto* corrobora la pèrdua de la sobirania política, i és a partir d'aquest moment fins a l'actualitat que la nostra història ve marcada per una colonització amb conflictes d'intensitat variable i tots els matisos que es vulguin: imposicions, repressió, prohibicions, represes i reivindicacions, amb estira i arronses constants en un llarg procés de resistència i de tossuderia com les del ruc. Sovint com ell explotats com animals de càrrega, encara pidolem el que ens roben, financem ampliacions dels museus i els aeroports de Madrid, claudiquem davant les seleccions esportives catalanes i acceptem premisses i renúncies en la redacció de l'Estatut. Però, malgrat tot, també com l'animal, persistim, som tossuts i no defallim en el camí de la lluita per la nostra identitat. Ja se sap que hom existeix en la mesura que resisteix, i per això el ruc ha plantat cara al toro espanyol d'Osborne.

Sense pels a la llengua

D'altra banda, la meua flaca per la llengua m'ha fet anar a la recerca dels significats de la paraula 'ruc', del cabal de frases fetes que ha generat a més de comprovar la seva presència lleial dins del refranyer. És un mot documentat des de l'any 1388, i pel que fa al significat, la primera accepció és la de l'animal que anomenem ase o somera, per bé que també titllem de "ruc" a una persona rude amb poc enteniment. A Tarragona, però, és un peix d'espècies diverses del gènere *Gobius*; al Berguedà, és el llit en què dorm el pastor al camp i, a bona part de les comarques de Lleida, es diu "ruc" a un tipus d'escalfador de llit; a València són els pèls curts que neixen al clatell i a Pont de Suert, la menjada que fan els segadors a les sis de la tarda, àpat que a Mallorca es fa a les deu del matí, i finalment a Morella "agarrar el ruc" és sinònim d'enrabiada rampelluda.

Pel cantó de les frases fetes, segur que tots hem fet servir algun cop "anar carregat com un ruc" per indicar que hem proveït en excés a l'hora de la compra. I ara, emprant de manera indiferent els substantius sinònims, ruc i ase, diem que, quan algú s'emporta totes les culpes li diem que "és l'ase dels cops"; "brams d'ase no pugen al cel" fem quan un no mereix prou la nostra atenció, i a aquell que no diu res ni saluda li etzibem que "no diu ase ni bèstia". A vegades ens trobem que és inútil insistir davant la tossuderia d'algú que està decidit a no fer el que li diuen i ens surt aquell "ja pots xiular si l'ase no vol beure", semblant a la dita mallorquina "fer sa prova d'es ruc" o a la frase "trobar el ruc de Llinars", usades també per manifestar un fracàs o qualsevol contrarietat. Com a senyal de desaprovació fem servir l'expressió "tocar l'ase" que es concreta en un so que consisteix a fer petar la llengua contra les dents i el paladar. Si un està desvagat o desorientat i no sap què ha de fer li ventem que "no sap on s'ha de fermar l'ase" i si es tracta de fer la guitza o arreglar comptes a algú podem fer servir com a Mallorca "dur-li es ruc en es porxo".

El refranyer tampoc no es queda curt i podem trobar fins prop d'una dotzena de significats diferents: "No diguis molt bé del ruc, fins que el tinguis conegut", que indica que no podem fer elogis d'algú fins que no el coneguem de prop. "Alaba't ruc, que a vendre et duc", es diu d'aquells

que es vanten i presumeixen d'ells mateixos. “Rucs i dones, perdició d'homes” és una dita que expressa la dificultat que la tradició els atorga a ser governats i dirigits. “El ruc, per fam, es menja el gran” parla que la necessitat fa fer coses que voluntàriament no fariem. “Ni ruc de traginer, ni filla d'hostaler” manifesta la poca confiança que s'hi pot tenir. “Ruc per ruc, més val carregat que buit” significa que val més un matrimoni amb una persona rica que amb una de pobra. “Cent anys ha que és mort el ruc, i encara el cul li put”, refrany que ens parla de les males conseqüències de coses ja passades. “El bon ruc i el mal ruc, en la seva terra és ben venut” assenyala que les coses sempre són més estimades en el propi país. “El ruc porta picarol, la somera també en vol” designa que molta gent enveja i imita els de posició més elevada. “Massa bo, vol dir ruc” vol dir que les persones massa benèvols poden arribar a ser beneïtes.

- *Un, dos, tres, quatre... fins a tretze n'he comptat!* I és cert, avui n'he comptat fins a tretze dues vegades. Aquest matí, en un tram curt de carretera el duïen al costat de la matrícula, reivindicatius, un estol de cotxes... I ara, en aquest dolç capvespre de la vetlla de Sant Magí, els compto des del balcó de casa: *un, dos, tres, quatre... fins a tretze ruquets* que desfilen guarnits per la Plaça Major, carregats de l'aigua de Sant Magí Lluny, mentre la tarda va plena amb flaires d'espígol i les campanes embogides toquen a festa.

SOPAR A LA PLAÇA

